

Prof. univ. dr. Ștefan Buzărnescu

DESPRE SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ÎN VREMURI DE CRIZĂ

Cum ați caracteriza, cu bune și rele, societatea românească în aceste vremuri interesante, dar totuși de criză?

Vă propun să privim din două perspective: și ca subiect al comunității, dar puțin și din afara ei. Dacă privim global, societatea românească este într-o îngrijorător de îndelungată **criză de identitate** – criză de identitate **de sistem**, pentru că după '89 s-a înlocuit un sistem paternalist cu un alt sistem care **se vrea** pluralist și, sigur, impune o nouă modalitate de gestionare: și a sistemului de putere, dar și în ceea ce privește *reconstruirea resurselor identitare ale spațiului nostru social*. Deci să ne găsim o nouă identitate: identitatea paternalistă nu mai este ! Ce s-a pus în locul ei? Deocamdată nu s-a pus nici un proiect articulat. Toate formulele guvernamentale de după '90 – sunt, iată, 21 de ani! – au propus diverse *experiențe* manageriale și *experimente* de reconstrucție; din păcate, fără continuitate – că asta este cea mai mare îngrijorare, lipsa de continuitate –, în toate domeniile.

Vorbim de criza de identitate a sistemului social. Ca să aibă efecte pozitive, un experiment trebuie în primul rând să aibă un proiect. Nici acum nu avem un *proiect de reformă*, deși reforma se discută, face o carieră exclusiv electorală **cuvântul**. Czeslaw Milosz spunea că noi trăim într-o *logocrație populară*! Îi spunem populară – lăsăm problema elitelor la o parte – pentru faptul că în cadrul noului tip de comunicare este o situație în care, practic, *toată lumea vorbește și nu mai ascultă nimeni*: sentimentul de neascultare, lipsa unui centru care să sintetizeze inițiative, idei – idei am avut și avem! Poporul nostru nu este, cum spunea un oarecare politician, de oameni mediocri; nici nu ne flatăm că este genial, dar avem peste medie, în ceea ce privește **nivelul** de cunoaștere și de cultură – chiar socială. Acești actori care sunt în lumina rampei puterii sunt din păcate submediocri. Ei nu înțeleg că, în primul rând, trebuie să avem *un proiect pe care să-l ducem la îndeplinire, prin analogie cu un proiect tehnic*. Un ceas, înainte de a exista ca atare, este un proiect care are continuitate în toate procedurile și iese obiectul respectiv. Similar, în sistemul social, dacă știm unde trebuie să ajungem – nu o idee vagă, că România trebuie să construiască capitalismul... acumularea primitivă a capitalului... etc, etc...asta a fost acum trei sute de ani! – acum, lumea occidentală nu mai vorbește de *capitalism*, ci de **conomie socială de piață**. Adică virtuțile economiei de piață se îmbină cu partea socială. Componenta socială, nu pe formă de asistare socială, ci marea amplitudine a asistării sociale, care se discută tot **PeDeLături** de istorie (scuzați ironia!) chiar și în cel mai imediat prezent, este rezultatul unei inculturii sociale. Eu aici văd criza îndelungată în România: faptul că sunt oameni care vor să facă reformă socială, dar practic nu au cultură socială. Prin analogie, un sistem tehnic cum este ceasul acesta, dacă se defectează, eu nu mă apuc să-l repar pentru că știu că nu am cultură tehnică și apelez la consultanță de specialitate. Orice om normal nu se

apucă, de exemplu, să-și construiască el singur casa, ci apelează la un arhitect, la un constructor, pentru că ei sunt specialiști. În replică, imensa majoritate a inginerilor în România, fără nici un fel de cultură socială, s-au apucat să reformeze sistemul social cu rezultatele pe care le vedem. Pentru că în viziunea domniilor lor – aceste personaje neînțelegând că este nevoie de un alt tip de cultură la nivel de management macrosocial, adică societatea nu se gestionează așa cum se gestionează o întreprindere, o mașină –, **oamenii au devenit niște simple șuruburi în mașinăria statului.**

Așa că reforma inginerească începută imediat după '90 a eșuat lamentabil. S-a înlocuit cu o reformă **exclusiv** economisă, care e în desfășurare și care, în loc să relanseze economia, după cum vedeți, ne creează o cronică dependență; și spun *cronică* pentru că sunt vreo câteva zeci de miliarde datorie externă – generația mea a avut 11 miliarde și a ieșit în stradă în '89, ca efect al austerității. Dar acum atâtea zeci?! Dependența aceasta de exterior este un semnal că reforma exclusiv economică – acest fundamentalism economic – nu este de natură să ne scoată din criză, ci ne adâncește. Este vorba de *o strategie a dependenței*, nu a integrării într-o lume globală; noi nu mai intrăm acum în competiție, pentru că nu mai avem cu ce. În ce privește resursele solului și subsolului, sunt ale unor multinaționale. Tănase, Caragiale sunt de actualitate! Venind vorba de acești oameni de cultură, este vorba de o implicare, o luare de atitudine, nu o zeflemea, pentru că umorul este ceva foarte serios! Și comicul la fel, nu e bancul sfertodot, de bulevard sau de mahala. Tot cam în vremea aceea, un mare scriitor român, Camil Petrescu, dând o replică celor care se lamentau cam ca și acum despre *presupusa mediocritate a societății românești* dintre cele două războaie mondiale, spunea că **nu omul este mediocru, ci scopul! Dați-i un scop înalt și-l veți smulge din mediocritate!** Acum, societatea românească este în criză, dar să nu ne lamentăm, ci să-i dăm un scop înalt. **Întinderea mâinii la finanța mondială, ca să ne îndatorăm cronic, nu este un scop înalt.** Este nu numai umilitor, dar și îngrijorător pe termen lung și ne creează o dependență și o depersonalizare față de orice centru mai mare sau mai mic de putere. Trebuie să ne reexaminăm prioritățile, să redactăm acest proiect de reformă, pentru că din nefericire nimeni nu l-a avut – toate formulele, coaliții etc., toate formulele guvernamentale de douăzeci de ani încoace nu au fost capabile să creeze un proiect articulat de reformă. Am încercat noi, comunitatea sociologilor, să-l facem. Dar asta costă foarte mult. COSTĂ! Și în loc să se fi dat foarte mulți bani la consultanță străină, cu rezultatele pe care le vedem, 1% s-ar fi putut investi în cercetare, anume: investit nu neapărat ca să câștige bani românii care lucrează în cercetare, sociologii – nu despre asta este vorba; o cercetare sociologică presupune proiectul, instruirea operatorilor, plata operatorilor de interviu, apoi procesarea datelor, care înseamnă licență pentru programele de statistică socială, apoi interpretarea, editarea în mai multe limbi de circulație internațională. Pentru că, acum, cu ce merg ai noștri? cu zâmbete sau pusee psihogene în Parlamentul Europei? Acolo trebuie să mergi cu niște documente articulate. Care este profilul identitar al românilor? Bun, nu acuma, dar unde vrem să ajungem? **Criza de**

identitate de la nivel macrosocial se simte și la nivel de criză de personalitate a individului. În toate segmentele de opinie, există acest sentiment de criză: instabilitate, grijă pentru ce va fi mâine sau poimâine, improvizație guvernamentală, puterea care e nesigură pe ea. Puterea trebuie să fie articulată; indiferent de culoare, trebuie să știm ce vrea. În ultimii ani, este o disperare a celor care au puterea, care se transferă ca *disperare națională*: să dăm afară oameni, găsim noi motive, dar **nu cu șomeri vom ieși din criză, ci creând oportunități de job.**

Aici vreau să dau un răspuns celor care tot vorbesc despre școală. Școala ca instituție, în toate sistemele din lume, și România nu poate face excepție, are ca misiune să-i învețe pe educabili să scrie, să citească, să le arondeze un set de competențe care poartă numele de *profesie*. Deci noi, școala, creăm competențe. Oportunitățile de job trebuie să le creeze guvernele. Or **guvernele, din nefericire, își comută propria incompetență, manipulând prin diversiuni** la alții: școala produce șomeri. Nu **școala** produce șomeri! Școala își face datoria, iar șomerii sunt din cauza incompetenței guvernelor, indiferent de formule. E impopular ce spun, dar asta este situația! Să creăm mai multe locuri de muncă: și americanii, și francezii, și toți occidentalii se focalizează pe asta.

Germania, după războiul mondial, a fost practic la cota minus, a fost rasă... fie de sovietici, englezi, americani, toți au fost acolo și au luat tot ce au luat – cercetarea științifică de acolo și-au împărțit-o: proiectele zborurilor în cosmos, bomba nucleară chiar... Eu vreau să subliniez forța mentalului lor de acum. Ei au luat-o de la zero, au crezut atât de mult în ei și **din tragedii învinși ai războiului mondial au devenit marii câștigători ai păcii.** De ce? Pentru că în cel mai imediat prezent, ei nu se mai arată cu degetul, cât a fost mai nazist sau mai nenazist unul sau altul, părinții, bunicii sau neamurile lor! Este o problemă a trecutului, un experiment social falimentar la scară istorică – al național-socialismului nazist –, a fost și gata! Există un anumit complex de superioritate, că numai bărbații s-ar pricepe la politică, dar uite că Angela Merkel ține și stânga și dreapta acolo, Germania este un motor, din nimic ce era, iar germanii nu au culpabilitatea nici acum. Asta e partea cea mai rea: **o criză de identitate a noastră și o criză morală** a societății noastre, pentru că se tot arată cu degetul că unul sau altul a fost... Și ce? A fost o guvernare comunistă de tip bolșevic, un experiment care a eșuat lamentabil la scară istorică... **îl lăsăm la coșul de gunoi al istoriei și privim înainte.** Am avut un anumit potențial de expertiză, și în economie, și în agricultură, și în știință, și în tehnică, peste tot – și în învățământ. Prin Iliescu și Roman, fiind ei amândoi produsul luptei de clasă, probabil că a fost o asmuțire a întregii populații. Ca idee, la nemți nu s-a pus problema să-i elimine pe oameni, ci **toate capacitățile, inclusiv cele care lucraseră pentru naziști, să le recupereze într-o nouă formulă managerială.** Și iată unde sunt!

Când reformăm, să privim la societățile de succes, că dacă ei au avut succes, înseamnă că în principiu se poate, că tot oameni sunt și ei. Japonezii și occidentali, la ora actuală nu merg pe rețeta pe care mergem noi și acum, anume că *învățământul e neproductiv*, cum au spus Lenin și

Stalin; că dacă spui că învățământul, sănătatea sunt neproductive, le treci la cheltuieli! Occidentalii spun că **învățământul este cea mai productivă investiție strategică**, l-au trecut la investiții, ca instrument al dezvoltării naționale, și iată că s-au dezvoltat. Deci să comutăm accentul. La noi, și în actualul buget, învățământul, sănătatea, cultura sunt trecute la cheltuieli! „Nu suntem noi vinovați, ci Fondul Monetar!!!” Fondul Monetar e o bancă, a dat niște bani și trebuie să și-i ia înapoi, nu așteptăm să ne facă ei bugetul și să ne scoată din criză. Ei ne ajută pentru că s-a apelat la ei. Care este secretul reușitei? **Să investești în oameni, în locuri de muncă** și aceștia vor aduce și mai mult profit, și mai multe competențe, astăzi și mâine, și vor fi mai mulți plătitori inclusiv de taxe și impozite. Așa, dacă-i dai afară și îi faci șomeri, de unde le plătești ajutorul – din îndatorare? **Îndatorarea nu e o soluție, nici pe termen mediu, nici pe termen lung.** Iată, Japonia și Germania sunt în Grupul celor 8 – mari puteri!. Au fost implicate direct în ticăloșia mondială a lui Hitler, se știe, Axa, Tokyo, Berlin...! Iată, acum nu se autoflagează, nu se culpabilizează. La noi, toată ziua să se culpabilizeze: că ăla a fost comunist, securist, ș.a.m.d... Să lăsăm balastul acesta la o parte, a fost recuzita vechiului sistem! Cu ce privim înainte? Nu se privește înainte, ci numai înapoi, ca să ne autoflagelăm, unii împotriva altora. Deci criza este o criză de identitate a sistemului. **Să ne reconstruim o identitate într-un proiect**, iar în acest proiect de reformă este loc pentru toate segmentele de opinie – pentru țăran, intelectual, inginer, muncitor – asta să facem noi, că mai avem încă destul de multe competențe. AVEM! Și generația „ghioceilor” la ureche, cum este a mea, și oameni mai în vârstă decât noi și oameni tineri care **vor** să se implice. **Nu sunt absolut deloc de acord cu așa-zisa elită politicianistă care arată cu degetul calitatea învățământului.** A fost și este foarte bună. Avem studenți de la noi, de la Sociologie și Psihologie, care au mers în străinătate, de exemplu soții Cherecheș, de la Asistență Socială, în Canada, și au făcut treabă de excepție acolo. Și s-au integrat foarte repede –**repede!** – și cu învățământul de aici, de la noi, cu ce au făcut aici. Sunt alții și în Irlanda, America, în Occident. Unii dintre ei au venit înapoi, alții nu mai vin. Într-o lume a competiției, **acolo** vezi adevărata valoare. Și dacă vine un *nobody* de la noi, indiferent ce fantasme ideologice l-ar inspira când demonizează învățământul, eu spun că **nu-l ascult!** Păcat că are audiență uneori și manipulează! Manipulează și creează o dezolare națională!

Când e vorba să se facă bugetul, să se dea mai puțini bani la sănătate, de exemplu, se creează cu mass-media, cu jurnale, cu televiziunea un caz și numai asta se mediatizează câteva zile, ca oamenii să spună „n-ar trebui să se dea atâția bani la sănătate”. În bugetul japonez, pe primul loc e sănătatea, pe locul doi cercetarea, învățământul, apoi serviciile, agricultura... Fără sănătate, nu putem discuta despre nimic, nici despre criză, nici despre proiecte sociale... Iată rețeta! Să ne uităm la societățile de succes, să realizăm un astfel de proiect. În cercetarea sociologică, există multe alternative, schițe de proiect, numai că ele se consumă la nivelul unor cercetări științifice, rămân în analele universității, în niște cărți, iar cei care sunt actori, care decid, merg tot după niște aprecieri de factură impresionistă: *ei au impresia că!*

Nu am putea, în această zonă, să fim noi (Timișoara) motorul regenerării României, dacă ar fi un proiect și un plan? Profesorul Nicu Țăran a făcut un studiu interesant anul trecut, pe baza datelor Institutului Național de Statistică, unde județul nostru ieșea pe primul loc.

Da, dar perspectiva managerială din care privim!? Deci nu un proiect în sensul să se recentralizeze totul în manieră paternalistă! La germani sunt 16 landuri. **Descentralizarea nu înseamnă aruncarea țării în haos**, ci crearea unor pârghii de retroacțiune în timp real. Să fie o dezvoltare zonală aici, în conjuncție cu proiectele acestea transfrontaliere, și atunci totul devine posibil. Prioritate au de la nivelul Comunității Europene aceste proiecte transfrontaliere – și în economie, și în cultură, și în multe altele. Aceasta este soluția, Timișoara nu numai că ar putea fi, dar noi apreciem că ea chiar **este** [motor al regenerării]; este, dar nu prea este lăsată în pace să-și intre în acest rol. Ea a avut și înainte de '89, în guvernarea comunistă, și acuma, o dezvoltare echilibrată. Nu s-a dezindustrializat atât de mult, s-au lichidat unele, de exemplu Comtimul, Electrotimișul, după opinia mea, **rase în mod nedrept din incultură sociologică**... Înainte de '89, fabrica de lână!, competitivă pe plan nu doar european...desființată acum. Îmi aduc aminte că în februarie '89, englezii veneau **ei** să se intereseze de produsele de aici și erau în tratative înaintate să asimileze, la standardele lor, calitatea lânii de aici și să facă un *joint venture* – o societate mixtă, cum se spune acuma – în care 51% să fie proprietate românească, 49% ei, și ei să aibă posibilitatea să valorifice pe terțe piețe produsele. Dar **noi** eram proprietari aici, în România

Acum, multinaționalele, care sunt cu desăvârșire proprietari care au dreptul să-și repatrieze profitul, își repatriază profitul integral, iar la guvernul României și la autoritățile financiare românești spun că au încheiat ciclul de activitate pe minus sau pe zero și în felul acesta aici sunt marile probleme de evaziune, nu la amărâțul de profesor care face meditații. Asta e altă diversiune! Eu nu fac meditații, n-am făcut niciodată și nu am o disciplină care s-ar preta la așa ceva, dar aparțin corpului profesional al profesorilor. Această diversiune nu este doar **rușinoasă** pentru cei care o lansează, dar este și o formă de **asasinat moral al încrederii populației în instituția școlară**. Charles Horton Cooley, un reprezentant al sociologiei americane spune că eficiența investiției educative este maximă când se face în microgrupuri – adică 8-12 elevi sau studenți, pentru că sunt relații *face-to-face* între toată lumea. Au zis că nu 12, să fie 20. Dar acum, actualul text normativ al Legii învățământului zice 25. Păi nu se poate face calitate chiar în orice contexte! Nu se poate în spațiul social să se obțină efecte în orice condiții, ca și în spațiul fizic: ca să se evaporeze apa de exemplu, e nevoie de 100 de grade. Dacă nu, poți spune rugăciuni, orice lozinci, orice fantasme ideologice... un fenomen fizic se produce numai în anumite condiții. Un fenomen social, creșterea calității învățământului spre exemplu, presupune întrunirea unor condiții: cum o să faci calitate mult mai bună cu 25 de elevi într-o clasă, adică dublu? Sigur, când nu știi despre ce vorbești, poți pune problema și în felul

acesta. În situația aceasta de demotivare a profesorilor, cărora le tai salariul, și de creștere a efectivelor, deci fenomene mutual contradictorii în raport cu calitatea, atunci sunt unii părinți care spun „copilul meu vreau să știe mai mult”, pentru că nu e timp, oricât ar vrea învățătorul sau profesorul să-și optimizeze prestația profesională. Dacă ai 25 de copii, iei caietele de teză acasă, din 5 clase ori 25; cât timp îți trebuie acasă, pe care nu ți-l plătește nimeni? Omul care face meditații face din timpul lui! Dacă eu, de exemplu, am o problemă la instalații, acasă, chem un instalator, din timpul lui, și îl plătesc: e tot un fel de meditație și asta. Părintele vrea mai mult pentru copil și plătește. De ce profesorul să fie discriminat? Dacă el, din viața lui, în loc să se odihnească, muncește în plus – și muncește! –, nu ia degeaba și nu agresează nici puterea statului, nici fiscul... absolut nimic. Am avut probleme la electricitate și am adus pe cineva. La cine să apelez, la care instituție, la stat? Am plătit electricianul. El tot meditație a făcut – și ce e cu asta? A fost nevoia mea, eu l-am adus, dacă eu am fost dispus, asta nu e evaziune! Marea evaziune nu de aici vine!

Care este, de fapt, rolul și locul sociologiei ca disciplină, instituție și profesie în spațiul social?

Aș vrea să fac o analogie: este ceva asemănător medicinei. Așa cum este medicina pentru sistemul nostru fiziologic, cam același statut îl are sociologia pentru sistemul social. Medicina produce medici, care la rândul lor fac analize, iar pe baza analizelor pun un diagnostic. Noi spunem că avem „boli” – adică niște disfuncții ale sistemului fiziologic și apelăm la medic pentru o *consultare calificată*. Medicul nu spune cât vom trăi, el spune numai „dacă urmați terapia mea, veți menține în stare de funcționare sistemul fiziologic”. Atât, nu e profet! La nivelul sistemului social, toate componentele au și ele o rezultantă – tendențial pozitivă, ar trebui. Dacă există disfuncții, situații de criză, plecând de la efectele disfuncționale, trebuie să ajungem la cauzele care le-au determinat; se pune un diagnostic social, pe baza unei cercetări empirice – adică de teren –, se realizează o bază de date, se pune un diagnostic și se propun alternative decizionale, care se înaintează factorilor de decizie. Deci sociologia este un aliat natural al tuturor formulelor de decizie, indiferent de orientări, așa cum pe medic nu-l interesează dacă suntem atei sau credincioși, și dacă suntem credincioși, cărui Dumnezeu, sau cât de bine suntem poziționați în spațiul social... **pentru medici, suntem un sistem fiziologic, pe care ei trebuie să-l aducă la echilibru funcțional.** Așa este și la nivelul sociologiei. Spun acest lucru pentru că un oarecare cetățean – Brucan – spunea că sociologii nu au prezis 1989. Asta e cea mai rușinoasă dovadă de incultură socială! **Rolul sociologiei nu este să prezică, sociologii pun un diagnostic.** Cei care iau decizii, ca să fie decizii realiste, trebuie să apeleze la servicii specializate, să vadă care e realitatea.

Sunt *sociologii de ramură* – sociologia învățământului, a culturii... În lumea occidentală se face diagnoza mass-media, de exemplu. Abraham Moles, francez cu ascendență evreiască, care timp de 25 de ani de zile, întreaga

lui carieră, a lucrat la primul post național francez, a scris o carte, „*Sociodinamica culturii*”, tradusă și la noi; și o altă carte, „*Psihologia kitschului*” – el asta a făcut! Ca să-ți reconstruiești, să-ți reformezi grila de programe și de ofertă, trebuie să vezi care e orizontul de așteptare al publicului. Și a reușit în felul acesta să creeze niște nișe, pentru că postul național fiind al guvernului (iar guvernele în nici o țară din lume nu sunt foarte populare), hai să vedem de ce totuși posturile celelalte au un *rating* mai mare. El a reușit să creeze cel mai mare *rating* și, dincolo de asta, să creeze **o școală de cercetare** acolo, inclusiv în *probleme de ciclu electoral*. Să vedem: nehotărâții ce fac, când sunt mai multe tururi de scrutin? El a creat niște formule de cercetare sociologică, pe care eu le-am prezentat într-o carte a noastră, „*Sociologia opiniei publice*”, și care trebuie cunoscute – chiar și de către politicienii noștri! Dar ei, în loc să pună mâna pe carte, în loc să facă cercetare sociologică, merg cu fantasma ideologică și comută accentul pe discuții pasionale, psihogene, de victimizare politicianistă, pe nostalgii mai mult sau mai puțin pseudo-comuniste... Nu mai merge, e o suprasaturare! Bine, am înțeles că sistemul social trebuie înlocuit cu ceva – dar cu ce? Hai să reconstruim! Sociologia poate să răspundă aici, pentru că sociologia e un aliat natural al tuturor celor care vor să se implice responsabil, lucid și să își asume un proiect strategic de **dezvoltare durabilă** – de la sociologia occidentală am preluat termenul. Din păcate, unele dintre autoritățile noastre numai vorbesc de dezvoltare durabilă, dar ca să ajungem la fapte, fără un suport sociologic nu se poate! Suportul sociologic creează diagnosticul care articulează inițiativele. Anumite inițiative pot fi insulare și nu se articulează – de aici sentimentul nostru de zădărnici... „a făcut *cineva*”... și atunci, și acel *cineva* sau ceilalți puțini, care au devenit performanți într-un domeniu sau altul, și ei se blazează până la urmă, pentru că nu se văd valorizați la nivel comunitar. Or această valorizare comunitară a tuturor sinergiilor, a tuturor competențelor, în plan local, zonal și național, nu e posibilă decât prin **proiect social de reformare**. Am scris în tratatul nostru de Doctrină sociologice comparate despre rolul sociologiei la modernizarea Japoniei. Japonezii au preluat selectiv din sociologiile occidentale, au ieșit din feudalism timp de 50 și ceva de ani, au creat un institut de cercetare socială la Tokyo, dar acel institut a fost focalizat pe proiect – un proiect pe care și l-au însușit **toți liderii**.

Vorbeam la început că noi n-am avut continuitate. Fără continuitate, facem proiectul și cine vine – ca în învățământ, fiecare ministru cum a venit – o ia el de la zero. Dar nu se poate așa, că nu se naște cu noi lumea și nu se termină cu noi! Noi suntem o secvență într-o istorie, dar să ne asumăm istoria, să facem istorie, să nu fim **PeDeLături** (!) de istorie și să ieșim din peisaj!

Iată ce au făcut occidentalii. Sociologia nu înseamnă lozinci sau teorie sau politicianism credul! În medicină, nimeni nu demonizează medicina pentru faptul că sunt *boli* și *bolnavi*. Și în sociologie sunt probleme – asimetrii de acceptare, de percepție, asimetrii ale subsistemelor sistemului social, întotdeauna vor fi probleme. Dar trebuie să știm să găsim soluții. Explorăm orizontul problematic, punem un diagnostic și găsim soluții. Acesta este rolul sociologiei, ceva foarte pragmatic și absolut necesar. Până în '89, s-a

spus că sociologia e *pseudo-știință burgheză* și au desființat-o când eram în anul II de facultate. Ce s-a întâmplat? Sistemul social a intrat în metastază structurală și s-a dus la cimitirul de gunoi al istoriei. Să învățăm și din trecutul nostru **partea esențială**, nu cu lozincile și cu crimele staliniste... din păcate, au fost și astea, dar să nu trimitem numai acolo! A făcut domnul Tismăneanu *procesul comunismului*: a fost o crimă, da, dar ce a pus în loc în afară de retorica unei culpabilizări cvasigeneralizate? Deci cum ieșim? Chestiunea aceasta e problema istoricilor. Sunt lucruri grave, grele, ferească Dumnezeu să mai vină! Astfel de sisteme s-a văzut ce pot face, dar să privim înainte, că dacă ne culpabilizăm zilnic unii pe alții și ne suspționăm cine a fost mai mult sau mai puțin implicat în vechiul regim, nu ajungem nicăieri, distrugem chiar și cea mai mică resursă de **motivație individuală și colectivă** și, în loc să fim uniți ca o comunitate, ne insularizăm. **Rămânem ca niște insule și nici măcar nu ne mai gândim că împreună putem face un arhipelag. Și am fi puternici!**

La nivelul Uniunii Europene, totuși politicienii și factorii decizionali ascultă totuși de sociologie!

Din perioada când eram decan al facultății, am fost implicați într-un proiect care continuă și acum, cu universități din Münster, Bremen, Londra și două universități din Italia, care în cadrul unui consorțiu european sunt focalizate pe crearea **modelului social** al Europei unite, adică modelul social care să preia partea de performanță tehnico-economică din economia de piață – cererea și oferta –, dar și partea socială din sistemele paternaliste – adică din social-democrația de tip occidental. Ei au spus să venim și noi, pentru că am avut o componentă exclusiv socială – chiar socialistă. Vor să vadă ce experiență a fost aici, cu partea socială. În Comunitatea Europeană există nu doar deschidere, ci chiar un interes foarte mare dacă te focalizezi pe fundamente și aspecte esențiale. Dacă ei te văd că ești rizibil, cu probleme de suprafață, revanșe, fantasme ideologice, nu ai ce căuta acolo! **Comunitatea Europeană e o structură aflată ea însăși în reconstrucție la ora actuală**, care ne-a așteptat și pe noi, dar ca să fim **parteneri valabili de dialog**, nu stăm cu mâna întinsă la prosperitatea lor, nu să ne lamentăm toată ziua.

Când am fost prima dată la Strasbourg, după câteva luni de zile, într-o discuție cu prorectorul de acolo – așa se întâmplă la sfârșit, are loc o discuție de evaluare –, eu insistam pe lucrurile bune pe care le-am făcut acolo și pe ce o să fac eu când mă întorc în țară. Mi-a spus „Domnule profesor, ești singurul care a venit din România și spune că vrea să se întoarcă, să aplice în țară, chiar nu te tentează să rămâi aici? Toți care au venit până acum din țara dumneavoastră se lamentează, se plâng, cât de rău a fost, cât de rău este, de lipsa de perspectivă, numai să ne determine ca să-i acceptăm aici. Sigur, avem și noi problemele noastre, care nu sunt deloc mici, dar altceva e Franța, alta este anvergura, și amplitudinea, și profunzimea problemelor. Avem și noi problemele noastre, nu numai dumneavoastră, dar nu ne lamentăm.” Eu știu mai bine ce este la noi decât ei. Nu ei trebuie să-mi vorbească despre comunism. Eu am fost și subiect și obiect, până în '89 în acest tip de experiment social. Ei sunt mai

incompetenți decât oricare din România, să vorbească de comunism, ei au văzut comunismul din afară. Așa cum vedem și noi Franța din afară! Dar ei nu-și exorcizează necazurile – nu se exorcizează ideologic!

În asemenea condiții, scade interesul. Comunitatea Europeană așteaptă ca România să devină **partener de dialog**, nu să mergem acolo să ne lamentăm... *știți, da' nu ne mai puteți da nu știu ce?* Ne vor privi cu dispreț. De aceea sunt îngrijorat pentru tineri, pentru că nu vor să-și asume rolul de parteneri! Dacă Dumnezeu v-a dat să vă împliniți destinul sub cerul altor țări, să nu mergeți ca milogii, să nu vă plângeți acolo, să fiți demni, să aveți un proiect personal, criza de identitate a sistemului social o lăsați la o parte, nu mergeți cu criza dumneavoastră și cu frustrările individuale, că nu sunteți parteneri acolo în această ipostază! Deci trebuie să fiți atât de buni, încât ei să gândească: *uite, cu el noi ne rezolvăm problema x sau y*. Adică să veniți să explorați soluții alternative, să propuneți soluții acolo. Sigur că asta presupune cultură socială, probleme de management social, managementul competențelor, dar să ne formăm întâi aceste competențe și în primul rând competența de **a comunica în calitate de partener**. Aici școala își face datoria, dar nu cu spatele adus: ne îndreptăm, cocârjați, spre cimitir!

Cum stăm de fapt cu specialiștii, cu cei care au îmbrățișat această ramură, sociologii? Pe unii îi vedem la TV, alții au intrat în politică, sprijină unele partide...

Vreți o opinie personală: **când un sociolog intră în politică, este propagandist**. Sunt câțiva absolvenți foarte mediocri de sociologie, ca și mulți ingineri supermediocri, ratați în meserie, care fac politică cu rezultatele pe care le vedeți. Asta este cauza crizei noastre, pentru că nu poți gândi un sistem social în termenii unui motor – e altceva! Oamenii au personalitate, au opțiuni valorice, nu lucrezi cu oamenii cum lucrezi cu un motor. Într-un sistem social, trebuie să știi cum să-i articulezi, să-i motivezi pentru ca ei înșiși să se asocieze. Și să le articulezi setul de competențe în cadrul unui proiect, așa cum spuneam. În ceea ce privește sociologii, unii au părăsit sociologia ca să devină propagandiști. Este problema lor personală, dar ei nu mai fac parte din comunitatea sociologilor. Asociația Română de Sociologie este la ora actuală coordonată de Cătălin Zamfir, membru Academiei, și trei vicepreședinți, eu sunt unul dintre ei, deci cunosc din interior situația. În ceea ce mă privește, cei care au îmbrățișat o carieră politică sunt propagandiști, e dreptul lor să o facă, dar nu mai sunt sociologi, nu au mai aderat la Asociație – singuri s-au marginalizat, s-au autoexclus, dar fac politică – culmea! – fără diagnostic social, ceea ce denotă incompetența lor profesională, nu au învățat care este rostul sociologiei. Au absolvit și ei cu medii foarte mici, într-o anumită perioadă, într-un anumit timp, au vrut să aibă o vizibilitate socială mai mare și alte privilegii, au părăsit sociologia și, încă o dată, ei nu mai fac parte din comunitatea sociologilor, nu mai au disponibilitatea de a contribui să facem acel proiect. Ei, având ancoră socială în domeniul politicului, ar trebui să spună: *uite, avem expertiză, hai să facem, să aibă inițiativa!* Sociologul Dimitrie Gusti a propus o hartă sociologică a României. Așa cum

este o hartă geografică, așa este și repertoriul problemelor sociale. Institutul Social Banat-Crișana a fost și aici, în Timișoara, după cum știți. Localităților Belinți, Sârbova - le-a făcut monografiile sociologice, titlul "cele două sate"! Prima monografie sociologică rurală din lume a fost localitatea Goicea Mică (județul Dolj), tot Dimitrie Gusti a realizat-o.

O hartă sociologică funcționează ca utilitate în felul următor: în județul Timiș, de exemplu, ciclurile electorale aduc noi actori, vine noul prefect, nu ia toate problemele de la zero, sunt monitorizate problemele, câte dintre acestea sunt rezolvate? Trei? Bun! Eu o iau pe a patra. Deci nu mai cheltuim pentru a explora toate problemele și merg în continuare cu rezolvarea lor, banii sunt cheltuiți mai eficient, **se investește focalizat pe soluții în cadrul unor probleme deja puse într-o ecuație managerială de către alții.**

(Transcriere realizată după interviul realizat de jurnalistul Emilian Pavel Jurma, în cadrul emisiunii Euro Vest, la postul de televiziune Tele Europa Nova Timișoara, în data de 20 ianuarie 2011, când invitatul emisiunii a fost Profesorul univ. dr. Ștefan Buzărnescu, de la Facultatea de Sociologie și Psihologie, din cadrul Universității de Vest din Timișoara)